

FRAMTIDEN BRINNER

AASE BERG

I Stephen Kings film *Langoljäreerna* hamnar vi på en övergiven flygplats. Nyss var människor här men de har följt klockans tickande in i nästa lager av tid och de materiella rum där tiden nyss utspelat sig lämnas öde bakom dem. Livet är i ständigt rörelse men materien klarar inte av temporal förflyttning. Rummet är långsammare än tiden, på väg mot fullständigt stillestånd, katatoni. Inga smaker finns kvar, inga lukter, inga krafter. Bensin förvandlas till vatten, tändstickorna fungerar inte.

Till slut står materien stenfrusen och stålstel. Då startar en iskall nedbrytningsprocess: langoljäreerna, mekaniska mördarbakterier vars vävnad utgörs av kvarlämnade platser, far fram med knivbladständer och äter allt. Huvudpersonerna i Kings film hör dem närma sig ur fonden bakom några otäckt stillastående kraftledningstorn. Kraftledningstornen är ett slumrande, obehagligt hot, bakom dem känns vibbarna, hörs den allt starkare klangen från de ofattbara, nalkande käftklingorna.

Kings Langoljäreerna är, vid sidan av Kubricks *2001 - ett rymdäventyr*, en av de segaste sf-filmer som nånsin gjorts. Men samtidigt, kanske på grund av sin lågintensiva strävsamhet, en av de mest sublimes. När man efter många om och men äntligen får se de mekaniska tidsuppkätkarmonstren i bild, är de förstås, som visuella monster brukar vara, ganska löjliga. Men idén är raffinerad bortom vett och sans, stämningen hjärtinnerligt, maskvridande plågsam. Jag vet ingen film som får mig att känna mig mer ensam.

I somras praktiserade jag ett slags langoljärforskning, men framåt istället för bakåt i tid, en forskning i det kommande istället för i det tidsmässigt förbrukade, i materiens framtid istället för i dess utmatade minne. Jag vistades dagligen på en oändligt långsträckt yta av tom

asfalt. Det har nämligen byggts en E4:a tvärs genom min skog. Den är fyrfilig så att fabriksnya bmw-jeepar ska slippa ligga efter nån puttrande segpropp (typ mig i min rostiga Ford galaxy -99). Vägen har kostat min kommun och alltså mina skattepengar typ trettio miljoner eller om det var miljarder, inte vet jag,

**Jag står ute i skogen, hör
ljudet från den svartbrusande
dödflo den och tänker med
längtan på Haparanda.**

jag fattar inte skillnaden, utöver de pengar som kom från det där stället där man får gratis pengar från staten för att bygga vägar.

Nu har trafiken släppts på, och vägen leder den förbi kommunens huvudort, vilket gör turism- och

marknadsföringsargumentet lite pyspunkt: vi har i själva verket hjälpt utbölingarna att åka förbi utan att stanna.

Ingen av oss som bor här har nån större nytta av vägen. Den låter dessutom för jävligt. Vår enda fördel är att det gamla E4-avsnittet, en usel väg med många olyckor, nu inte längre trafikeras av långtradare med sommardäck som blir stående i backarna eller slirar runt helt hjälplöst utan väggrepp så fort det kommer lite snö – vissa vinterdagar har det tagit tre timmar för mig att kryp-köra bakom nån koloss hem från mataffären. Det är ju skönt att slippa forsländets sårbara baksida, att inte längre utsättas för det fraktande manssläktets yttersta hjälplöshet, baksidan av körglädjens och roadtripparnas frihetsdröm.

Man undrar vart långtradarna ska åka, och vad de bär i sina eftersläpande containermagar. Vad de stora tunga odjuret ska frakta, och vart. De kanske ska till Sundsvall, Birsta City, och möjliggöra happy shopping vid vägs ände, som om vi alla enbart är gjorda för digerdöda orgier. Eller till industrier i, vad vet jag, Haparanda, där de förstås också kan hämta grejer att forsla tillbaka, typ skog.

Haparanda. Det verkar exotiskt och underbart. Jag står ute i skogen, hör ljudet från den svartbrusande dödflo den och tänker med längtan på Haparanda. Jag har, precis som de marknadsekonomiska forselmännen, en dröm om frihet. Den har med langoljärens tomma flygplats att göra eller E4:an innan trafiken kopplats på, en dröm om vidd och tomhet. I Haparanda finns den friheten! Jag bor i Hälsingland i södra Norrland men södra Norrland är inte tillräckligt långt norr ut, jag vill till det vildare, det vidsträckta, omänniskoberörda. Egentligen vill jag nog ända bort till Alaska, till grizzlylandet, till den likgiltiga naturens yttersta vildmark där Timothy Treadwell i Herzogs *Grizzly Man* och Christopher McCandless i *Into the Wild* båda mötte döden för att naturen sket i om det fixade sig för dem eller ej.

Annars kan vildmarkssugna män ofta använda de bohemiska

äventyrsorden ”Det ordnar sig alltid”, för nånstans i bakgrunden vilar en mamma som egentligen utför ”det ordnar sig” där pojkar ser blint objektiva trygghetskrafter. Ingen frihet utan någon annans harvande.

Men så var inte fallet i Alaska! Frihetsmännen lämnade sina mamor bakom sig och ingen tog emot dem istället. Absolut inte naturen, för naturen gillar inte bekräftelsesuckers, inte ens såna som betalar med att lära sig dess regler, inte ens om man tittar på den och tycker den är vacker. Det är som i *Mars Attacks* – alienen säger att han kommer med peace som aliens ska när de träffar USA:s president, och sen sliter han helt osportsligt fram den nukleära utplånarkulsprutan.

Ja, hur ska det gå med kepsgubbarnas fraktande när jordkroppen plötsligt inte längre levererar ”det ordnar sig” i form av bekymmerslöst smörjmedel, drivmedel, olja? Det övergår mitt förstånd varför man satsar på motorvägar istället för på järnväg. Det kan bara betyda en sak och det är att det inte existerar någon morgondag.

Mina personliga frihetsfantasier är inte oljeberoende. Jag vill egentligen inte ha en ny bil, jag vill hellre ha en järnhäst eller kanske en riktig muskelhäst. Jag vill flyga på en oberäknelig basjirhäst ända bort till Mongoliet! Jag flög över E4:an i somras på min framfantiserade lufthäst, som i en flygdröm några meter över mark. Min vita herdehund for fram över svärtan intill mig, som en silverstrålande varg, en viltspringande flyktstjärna i rymden.

Nya E4:an var alltså ännu tom i somras, bilfri, långtradarfri. Och framtidslangoljäreterna äter inte sönder, de föder igång. Vindsånger i vajerräckena som omvända tidsuppkåkare, bygger fantasi istället för att bryta ner betong, skapar istället för att förstöra. Vi langoljärforskade alltså, hunden och jag, på E4:an där forslarna snart skulle köra jättefordon upp mot Haparanda, den bedrägliga frihetsplats som vägrar ordna sig för att istället slå dövörat till och öppna helveteskäften.

Det oljeberoende fraktandets tillväxtapparat kombinerad med människors upplevelsekonsumistiska behov att förflytta de egna turistikropparna lägger som bekant grunden för klimatkatastrofen. Jag tänkte skriva ”den kommande” klimatkatastrofen, men sen kom jag på att den redan är här: en till två graders uppvärmning är redan oundviklig, vilket betyder krångel, översvämningskatastrofer, stormar och slutet för det gamla vanliga vädret. Det underbara Alaska värms upp, permafrosten tinar.

Och om vi inte drar i bromsen nu blir det etter värre. Vid ännu större temperaturhöjning, vilket blir konsekvensen om vi inte skärper oss ofattbart fort, kommer vi att få stifta bekantskap med den globala uppvärmningens förstörarmaskiner, klimatkatastrofens egna langoljärer: eldklot. Enligt Mark

Lynas, författaren till brandfacklan *6 grader*: ”fruktansvärda eldbollar som skär sig fram genom skyn”.

Jag såg många märkliga saker på den tomma E4:ans försvinnarbana i somras. Jag såg övningslandningar från rymden, jag såg dinosaurier, tillväxtväxter slog upp ur asfalten, flödiga ormbunskkryptogamer från krita, den geologiska tidsperiod som mest liknar katastrofen vi nu åter närmar oss. Precis som då – Lynas igen – ”ligger stora volymer metanhydrat på kontinentalsocklar under vatten och väntar på den hårfina utlösning som stigande havstemperaturer kan ge.” Tryckvågen från explosionerna i de metanmoln som då bildas rör sig snabbare än ljudet, och dess effekt är värre än något av de massförstörelsevapen människan har hittat på.

Långtradarna fraktar vidare och jag har inte råd med nån annan bil än min monstuöst utsläppande, rostiga Ford galaxy -99. Men jag åker i alla fall aldrig till Thailand. Och ännu slumrar langoljärernas metalliska eldklot, åtminstone på den här platsen.

Men bara ännu.

Aase Berg är poet, essäist och kritiker på *Expressens* kultursida.

E-post: aase@nettheatre.org